

« بنام خدا »

فرهنگ و آیین های بوشهر در آثار ایرج صغیری

محقق و مؤلف:

اشرف سلطانی نیا

سرشناسه	: ساطانی نیا، اشرف، ۱۳۴۹
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ و آیین های بوشهر در آثار ایرج صفیری / محقق و مؤلف اشرف ساطانی نیا.
مشخصات نشر	: بوشهر: دانشگاه آزاد اسلامی (بوشهر): دانشگاه آزاد اسلامی (بروجرد) ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ ص:، ۲۴×۱۷ س. ۳.
شابک	: ۶-۰۴۲-۱۰-۹۶۴-۹۷۸
موضوع	: صفیری، ایرج، ۱۳۲۴- - نقد و تفسیر
موضوع	: فرهنگ عامه — ایران — بوشهر (استان)
موضوع	: داستان های فارسی — قرن ۱۴ — تاریخ و نقد
شناسه افزوده	: صفیری، ایرج، ۱۳۲۴ -
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد بوشهر
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد بروجرد
رده بندی کنگره	: DSR ۲۰۰۳/ و ۵۴۲ س ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۶۴۰۹۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۰۹۷۰۲
ویراستار ادبی	: مرضیه آخوند
لینوگرافی، چاپ و صحافی	: چاپخانه علوی بوشهر تلفن: ۲۵۲۲۳۴۳

قیمت ۳۵۰۰ تومان

فهرست:

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
	فصل اول
۱۲	فرهنگ و آیین از دیدگاه انسان شناسان
	فصل دوم
۲۲	مقدمه
	آیین ها و مراسم پیش از اسلام در استان بوشهر
۲۵	افسانه ها
۲۶	موسیقی غیر مذهبی
۲۸	مراسم تمنای باران
۲۸	طلب باران به روش انفرادی
۲۹	طلب باران به روش گروهی
۳۰	مراسم دعای بارانی در بوشهر
۳۴	تقدس درختان
	آیین ها و مراسم پس از اسلام در استان بوشهر
۳۶	آیین های موسیقی مذهبی
۳۶	غلم کشون
۳۷	مراسم نون پوشی
۳۸	عزایم نشینی
۳۸	آیین خسته سوران
۳۹	آیین های موسیقایی
۳۹	بیت خوانی
۴۰	بیت خوانی در مجالس شادی
۴۱	بیت خوانی در مراسم عزای
۴۱	شروه
۴۲	لالایی
۴۵	آداب و رسوم ازدواج
۴۵	بزم عروسی
۴۶	مراسم ازدواج
۴۷	یزله
۴۸	خیام خوانی
۴۸	افسانه ی زار
۵۰	مراسم زار
۵۱	آیین های حرکتی
۵۱	بازی های محلی
۵۲	بازی های دختر شاه پریون

آیین های بوشهر در آثار ادبی و هنری ایرج صغیری

۵۵	مروری بر زندگی و آثار ایرج صغیری
۵۷	تأثیرپذیری ایرج صغیری از آرتو
۵۷	تأثیر اندیشه های آنتونی آرتو بر اندیشه های ایرج صغیری
	نمایش نامه ها
۶۱	نمایش نامه قلندر خونه
۶۲	خلاصه نمایش نامه
۶۳	اجرا
۶۶	شخصیت ها
۶۷	تم و مضمون
۶۷	زبان نمایش
۶۷	کاربرد آیین در قلندر خونه
۶۹	نمایش محپلنگ
۷۳	نمایش نامه اتللو
۷۴	نمایش نامه ی اتللو از دیدگاه ایرج صغیری
۷۶	نمایش نامه ناخدا
۷۷	خلاصه نمایش نامه
۷۸	شخصیت ها
۸۰	تحلیل نمایش نامه
۸۱	تم و مضمون
۸۲	نمایش نامه ننه ماهی
۸۳	خلاصه نمایش نامه
۸۴	شخصیت ها
۸۴	تحلیل نمایش نامه
۸۶	نمایش نامه سرباز
۸۷	خلاصه نمایش نامه
۸۸	شخصیت ها
۸۹	تحلیل نمایش نامه
۹۱	نمایش نامه شب شولای عبدالرحمن
۹۲	خلاصه نمایش نامه
۹۲	شخصیت ها
۹۳	تحلیل نمایش نامه
۹۴	مروری بر ساختار شب شولای عبدالرحمن
۹۴	هدف از خلق این اثر
۹۵	نمایش نامه رادیویی غرور بر باد
۹۶	خلاصه داستان

۹۷	تحلیل نمایش نامه
۹۸	بازیگری ایرج صغیری در نمایش یک بار دیگر ابوذر
۹۹	نمایش نامه یک بار دیگر ابوذر
۹۹	گوشه ای از کتاب «پشت پرده ابوذر» نوشته ی سیدقاسم یاحسینی
۱۰۰	در زمان اجرای نمایش
۱۰۰	بعد از اجرای نمایش
۱۰۱	تشویق با الله اکبر
۱۰۱	خاطرات دکتر علی شریعتی از تئاتر ابوذر
۱۰۲	سریال ماهی گیران کوچک
۱۰۳	شخصیت های فیلم و خلاصه ی سریال
۱۰۳	تحلیل سریال
۱۰۵	فیلم داستانی مرغ دریایی
۱۰۶	خلاصه فیلم
۱۰۷	تحلیل فیلم
۱۰۸	فیلم مستند موسیقی در بوشهر
۱۱۰	داستان ها
۱۱۱	مجموعه داستان «خالو نکيسا، بنات النخس و یوزبلیگ»
	داستان دی حلیمو و بچه هایش
۱۱۲	خلاصه داستان
۱۱۲	تحلیل داستان
	داستان کناره های بال بالو
۱۱۴	خلاصه داستان
۱۱۶	تحلیل داستان
	داستان زاربین و پری
۱۱۷	خلاصه داستان
۱۱۷	تحلیل داستان
	داستان گل یاس در باران
۱۱۸	خلاصه داستان
۱۱۹	تحلیل داستان
	داستان سوغاتی از غرلب
۱۲۰	خلاصه داستان
۱۲۰	تحلیل داستان
	داستان های پلوار
۱۲۱	خلاصه داستان
۱۲۱	تحلیل داستان

۱۲۳..... خلاصه داستان

۱۲۳..... تحليل داستان

مجموعه داستان «خلخال شوم»

داستان خلخال شوم

۱۲۶..... خلاصه داستان

۱۲۷..... تحليل داستان

داستان حفه

۱۲۹..... خلاصه داستان

۱۲۹..... تحليل داستان

۱۳۰..... مصاحبه با داوود رشیدی درباره قلندر خونه

۱۳۴..... خلاصه سخنرانی استاد نجف دریابندری در مراسم بزرگداشت ایرج صغیری

۱۳۷..... نامه دکتر شریعتی به ایرج صغیری

۱۳۸..... منابع و مآخذ

فرهنگ یک جامعه نشأت گرفته از نمادهایی است که افراد آن را به عنوان رفتار اجتماعی پذیرفته اند. بر این اساس انسان برای تبیین فرهنگ خود ناگزیر به استفاده از نهاد و زبانی است که با آن تکلم می کند پس زبان هر جامعه وسیله ای برای ارتباط افراد آن جامعه با یکدیگر محسوب می شود به گونه ای که انسانها بدون کمک زبان نمی توانند پیشینه ها، باورها و تمامی رسوم بشری خود را به دیگران منتقل کنند و بطور مستقیم و غیر مستقیم برای آیندگان الگوهای رفتاری و تعلیم و تربیتی «فراگیر» به ودیعه گذارند.

با توجه به فرهنگ، آیین و سنت های سه هزار ساله ی بوشهر در اینجا نیز همواره کسانی بدنبال آیین های گذشتگان خود بوده اند تا در شعر، ادبیات و گونه های هنری مختلف طرح سلیقه نظرات و تصورات گذشتگان خویش را بازگو کنند؛ هنرمندانی که بررسی و شناخت این آیین و سنت ها را برای تقویت روح هنری همه هنرمندان این خطه به یادگار گذاشته و پاره ای از آن را در ادبیات جنوب خلاصه می نمایند. بزرگانی چون صادق چوبک، منوچهر آتشی، محمد بیابانی، نجف دریابندری، منیر و روانی پور، محمدرضا صفدری، محسن شریف و... که در شعر و داستان نویسی قلم زده و تاریخ رسوم گذشتگان خود را برجسته کرده اند.

من هم به نوبه خود و بدلیل علاقه مندی به هنر تئاتر، ریشه های آیین ها در آثار نمایشی شهر و دیارم رامورد جستجو قرار داده ام تا دریابم نمایش - از بدو آغاز - چگونه از دگرگونی ها و تحولات آیین ها و نیایش های مذهبی بیرون آمده است؟ زیرا در دیار من هم ابتدا خرده نمایش ها، تقلیدها و تعزیه و مراسم عزاداری در هجران آقا ابا عبدالله الحسین (ع) راه را برای نمایش های میدانی و بعد صحنه ای باز کرده بود و هنرمندی چون ایرج صغیری - بر زمینه های ادبیات، تئاتر و سینمای جنوب رشد نموده، با شناخت هویت واقعی مردم خود توانست به سنت ها و آداب و رسوم شهری گمنام سندیت بخشد و با یاری گرفتن از این سنت ها در باب موسیقی، لباس، فرم های نمایشی و زبان و گفتار ایشان به تئاتری مستقل دست یابد.

بنده حقیر نیز در هفت ساله ی اخیر سعی براین داشته ام آیین ها و سنت های بومی شهرم را شناخته و در کنار آن نسبت به زادگاه و استادام جناب ایرج صغیری ذره ای از حق خود را ادا کنم. البته این اولین کتاب من است و هرگز عاری از نقص نمی باشد از این رو امید دارم خوانندگان عزیز بر من خرده نگیرند و با نظرات خود مرا راهنمایی کنند. باشد تلاش ها، رنج ها و تحمل مشقات هنرمندانی چون منوچهر آتشی - با شعر اسب سفید، صادق چوبک - با داستان تنگسیر، محمدرضا صفدری - با مجموعه داستان سیاستو، منیر و روانی پور - با مجموعه داستان کنیز و رمان اهل غرق و ایرج صغیری - با اجرای نمایش آیینی قلندر خونه - چراغی باشد فرا راه نسل جوان هنرمند بوشهری تا بداند بی رنج نمی توان هنرمند واقعی شد؛ هنرمندانی که زندگی، آسایش و لذت ها را به پای ادبیات، شعر و تئاتر ریختند تا زندگی را به دیگران لذت بخش و فهم پذیر نمایند؛ آنها رنج بردند تا لحظات و آنات روزگار، سنت ها، آیین ها و مبارزه با ظلم و ستم فراموش نگردد.

در پایان فرصت را مغتنم شمرده از چند تن از اساتید و دوستانم تشکر می کنم:

ایرج صغیری که با رهنمودهای همیشگی در هنر تئاتر و زندگی چراغ راهم شد.
محسن شریف که با داشتن مشکلات فراوان راه را برایم هموار کرد.
ناهید جهازی که در شکل گیری این مجموعه کمک رسانم بود.
مرضیه آخوند که با صبوری در ویراستاری این کتاب یاریم داد.
سپیده صغری که زحمات تایپ را برعهده گرفت.
داریوش اعتمادی فر که جمله ای برای قدردانی از زحماتش نمی یابم.
یاور همیشگی و دوست عزیزم میترا خواجه نیان.
و مساعدت بی دریغ دیگر عزیزان را در چاپ و نشر این کتاب صمیمانه قدر می نهیم.

اشرف سلطانی نیا
برگ ریزان ۱۳۸۷

www.ketab.ir